

REPORTS / SPRAWOZDANIA

Sprawozdanie z IV edycji konferencji *Rocznice. Perspektywy analitycznej: filozofii nauki, filozofii języka, fenomenologii*

(Kraków, Instytut Filozofii i Socjologii, Uniwersytet Pedagogiczny,
25–26 października 2014)

W dniach 25–26 października 2014 roku odbyła się w Krakowie IV edycja konferencji *Rocznice. Perspektywy analitycznej: filozofii nauki, filozofii języka, fenomenologii*. Jej organizatorami był Instytut Filozofii i Socjologii Uniwersytetu Pedagogicznego (IFiS UP) w Krakowie oraz portal filozofia.org.pl. Organizacja sympozjum możliwa była dzięki wsparciu finansowemu i instytucjonalnemu ze strony Wydziału Humanistycznego UP oraz Urzędu Miasta Krakowa. Podobnie jak w przypadku III edycji *Rocznice*, również w tym roku ciężar prac organizacyjnych związanych z omawianym przedsięwzięciem spoczywał na doktorantach IFiS UP (wspomnieć w tym miejscu należy o mgrze Michale Piekarczy, mgr Renacie Treli, mgr Marcie Winkler i mgrze Hubercie Bożku, który pełnił funkcję sekretarza konferencji), zaś opiekę merytoryczną nad przedsięwzięciem sprawował adiunkt IFiS UP dr Grzegorz Trela.

W ciągu dwóch dni obrad wygłoszono dwadzieścia dwa referaty i jeden wykład plenarny. Językami konferencji były polski i angielski. Wśród uczestników znajdowali się reprezentanci Uniwersytetu Jagiellońskiego (UJ), Uniwersytetu Warszawskiego (UW), Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie (UP), Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu (UAM), Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie (SGGW), Akademii Ignatianium w Krakowie, Europejskiego Uniwersytetu Viadrina we Frankfurcie nad Odrą i Uniwersytetu w Maastricht.

Rocznice to konferencja cykliczna, zaplanowana na pięć edycji, z których ostatnia, podsumowująca wszystkie poprzednie, odbędzie się w 2015 roku. Całość poświęcona jest próbie odpowiedzi na pytanie o tożsamość współczesnej filozofii w twórczym nawiązaniu do głównych nurtów filozofii dwudziestowiecznej, w szczególności filozofii analitycznej i fenomenologii. Organizatorzy

w refleksji nad obecną filozofią nie chcą ograniczać się do żadnej konkretnej szkoły czy tradycji filozoficznej, jednocześnie stawiając sobie za cel owocną dyskusję, czego warunkiem koniecznym jest ścisłość i rzetelność argumentacji. Znajduje to bezpośrednie przełożenie na wymogi, którym sprostać musieli uczestnicy *Rocznicy*.

Obrady otworzył wykład dra Grzegorza Treli zatytułowany *Wspomnienie o moich Mistrzach*, stanowiący zarazem wprowadzenie w problematykę konferencji. Przywołując sylwetki prof. Barbary Stanosz (1935–2014), prof. Heleny Eilstein (1922–2009), prof. Jerzego Perzanowskiego (1943–2009) i prof. Stefana Amsterdamskiego (1929–2005), prelegent zwrócił uwagę na, obecnie często niedocenianą, rolę światopoglądową filozofii oraz na zagrożenia dla tej ostatniej płynące z zaniku tradycyjnego modelu filozofowania opartego na relacji mistrz–uczeń. Kolejne wystąpienia pogrupowane były w sesje tematyczne, dotyczące filozofii nauki i epistemologii, filozofii języka oraz fenomenologii i jej współczesnych adaptacji.

W pierwszej grupie znalazły się referaty o bardzo różnorodnej tematyce — od paradoksu „Kripkensteina” (dr Jan Wawrzyniak, UP) przez status epistemologiczny „twierdzeń ramowych” Wittgensteina (mgr Paweł Ziemia, UJ) aż po rozważania dotyczące estetycznych aspektów badań naukowych. Ten ostatni temat poruszył mgr Thomas Maisch (Uniwersytet Europejski Viadrina) w wystąpieniu zatytułowanym *Intersections between Theodor Adorno's and Ludwik Fleck's aesthetics of science*, w którym opierając się na teorii stylów/kolektywów myślowych Ludwika Flecka (1896–1961) i teorii estetycznej Theodora Adorno (1903–1969), starał się wykazać, że różnice między nauką i literaturą wynikają z tego, iż stanowią one produkt dwóch odrębnych stylów myślowych, choć zarazem oba wspomniane obszary kultury poddają się badaniu interdyscyplinarnemu ze względu na swój narracyjny charakter.

Problematyce filozofii języka poświęcone były dwie sesje konferencyjne. Wśród wystąpień poruszających zagadnienia z tego zakresu wyróżniały się dwa referaty. Pierwszy z nich, autorstwa dra Tomasza Puczyłowskiego (UW)¹, nosił tytuł *Pojęcie kłamstwa według profesora Jerzego Pelca*. Referent przedstawił krytykę definicji kłamstwa zaproponowanej przez wybitnego polskiego filozofa i logika, profesora Jerzego Pelca (ur. 1924), zgodnie z którą X kłamie zawsze i tylko wtedy, gdy wygłasza zdanie Z , któremu przypisuje wartość logiczną W_1 , i czyni to w tym celu, aby odbiorcę owej wypowiedzi wprowadzić w błąd, tak aby przypisał on tej wypowiedzi wartość logiczną W_2 , różną od W_1 . Zdaniem dra Puczyłowskiego definicja taka jest za wąska, gdyż uwzględniając warunek celowości, wyklucza przypadki, w których nadawca komunikatu kłamie, nie dążąc do zmiany przekonań odbiorcy. Mając powyższe na uwadze, referent zaproponował następującą, regulującą definicję kłamstwa: x kłamie wobec y , gdy:

¹ Od 9 grudnia 2014 roku doktora habilitowanego.

- (i) x , twierząc coś, wyraża pewien stan kognitywny lub wolicjonalny;
- (ii) x nie znajduje się w tym stanie kognitywnym czy wolicjonalnym, co w (i);
- (iii) x nie informuje uprzednio y , że (ii).

Drugi ze wspomnianych referatów wygłosił dr Marcin Polak. Jego wystąpienie nosiło tytuł *Gramatyczna wiara Heideggera* i wskazywało na absurdalność metafizycznego stanowiska autora *Czasu i bycia*, które opiera się na (zdaniem dra Polaka skazanej na klęskę) próbie usunięcia statycznego aspektu czasownika „być”. Według referenta metafizyczny projekt Heideggera jest produktem pierwszej fazy procesu sekularyzacji, gdy w kulturze europejskiej *expressis verbis* odrzuceniu uległy pojęcia religijne — na co wskazuje przykład koncepcji „bycia” — jednak utrzymywała się nadal wiara w magiczną moc języka, w szczególności jego struktur gramatycznych. Omawiane wystąpienie stanowiło ciekawy przykład refleksji łączącej postmodernistyczne, dekonstrukcjonistyczne nastawienie poznawcze ze ścisłością argumentacji i zastosowaniem analizy pojęciowej.

Obrady sesji poświęconej fenomenologii i jej współczesnym adaptacjom odbyły się w całości w języku angielskim. Szczególną wartością referatów wygłoszonych w jej ramach było ukazanie perspektywy zharmonizowania spuścizny klasycznej filozofii fenomenologicznej z dorobkiem współczesnej nauki. W tak zakreślone pole badawcze znakomicie wpisał się referat mgra Kamila Łaciny (UJ) pod tytułem *The evolution of the Husserlian time perception*, traktujący o możliwości zastosowania koncepcji czasu autora *Wykładów o wewnętrznej świadomości czasu* jako modelu służącego opisowi zmiany na gruncie neurobiologii, teorii informacji i fizyki. Innym wystąpieniem ukazującym wartość heurystyczną koncepcji fenomenologicznych na gruncie nauki był referat mgra Piotra Płanety (UP) *Neurophenomenology — prospects and limitations of a research method*. Zdaniem referenta neurofenomenologia, łącząc „pierwszoosobowe” opisy stanów psychicznych z „trzecioosobowymi” obserwacjami za pośrednictwem aparatury naukowej, daje możliwie najpełniejszy obraz ludzkiej psychiki, w tym szczególnych typów aktywności psychicznej, jak te związane z medytacyjnym kontrolowaniem aktywności umysłu. Jednocześnie, według referenta, metoda neurofenomenologiczna natrafia na liczne trudności związane z werbalizacją „zmienionych stanów świadomości”.

Interesującym (i niezwykłym) uzupełnieniem powyższych bloków tematycznych była sesja poświęcona różnym aspektom twórczości Leona Chwistka (1884–1944). Wzięli w niej udział: dr Karol Chrobak (SGGW), który zaprezentował autorską interpretację teorii wielości rzeczywistości autora *Granic nauki*, dr Paweł Graf (UAM) poruszający kwestię teorii przedmiotu estetycznego w teorii Chwistka oraz mgr Hubert Bożek (UP), który omówił zagadnienie zaangażowania ontologicznego teorii logicznej Chwistka. Na polskich konferencjach filozoficznych niezwykle rzadko zdarzają się referaty dotyczące twórczości

tego — w znacznej mierze zapomnianego — myśliciela, zaś sesje konferencyjne w całości mu poświęcone nie zdarzają się wcale. Zestawienie trzech wyżej wspomnianych referatów pozwala stwierdzić, że w twórczości autora *Granic nauki* tkwi znaczny potencjał filozoficzny, który warto eksploatować.

Dwa intensywne dni obrad konferencyjnych pozostawiły wrażenie bogactwa i wielowątkowości zainteresowań naukowych młodego pokolenia polskich filozofów, które wyjątkowo licznie reprezentowane było w tegorocznej edycji *Rocznik*. Fakt ten pozwala z optymizmem patrzeć na dalszy rozwój refleksji filozoficznej w naszym kraju, mimo instytucjonalnych trudności, z którymi się ona boryka. Jednocześnie konferencja stanowiła dobrą ilustrację przemian, jakim podlega obecnie filozofia, mianowicie jej zbliżenia z nauką. Tendencja ta wymaga od filozofów pokory i przyznania, iż nie dysponują oni monopolem w zakresie budowania „racjonalnego poglądu na świat”. O tym, że pokora taka jest czymś pożądanym, świadczy choćby sukces kognitywistki czy filozofii języka, korzystających z wiedzy dostarczanej przez semiotykę i językoznawstwo.

Hubert BOŻEK*

* Doktorant w Instytucie Filozofii i Socjologii, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie.
E-mail: hbozek@up.krakow.pl.